Приложение № 21

ПРОГРАМА
ЗА НАДЗОР И КОНТРОЛ НА БОЛЕСТИТЕ ПО ПЧЕЛИТЕ
В РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ ПРЕЗ 2025 – 2027 Г.

Идентификация на програмата

Държава членка: **Република България**

Заболявания: **Акароза, американски и европейски гнилец, малък кошерен бръмбар, нозематоза и вароатоза по пчелите и тропилелапсоза**

Период на изпълнение: **2025 – 2027 г.**

За контакт:

отдел „Здравеопазване на животните“,

дирекция “Здравеопазване, идентификация и хуманно отношение към животните”,

Българска агенция по безопасност на храните

бул. „Пенчо Славейков“ 15А

1606, София, България

E-mail: AHW@bfsa.bg

1. Цели на програмата

Установяване на здравословното състояние на пчелните семейства отглеждани в регистрираните пчелини на територията на страната по отношение на заболяванията описани в настоящата програма. Предприемане на незабавни мерки за ограничаване, ликвидиране и оздравяване на засегнатите от заразните заболявания пчелини и отглежданите в тях пчелни семейства.

2. Елементи на програмата

2.1. Заболявания включени в програмата за надзор и контрол на болести по пчелите:

2.1.1 Акароза

2.1.2 Гнилцови заболявания (Американски и Европейски гнилец)

2.1.3 Нозематоза

2.1.4 Вароатоза

2.1.5 Малък кошерен бръмбар

2.1.6 Тропилелапсоза

2.2. Надзор и контрол на заболяванията включени в програмата

2.2.1 Акароза:

При влошена епизоотична обстановка по отношение на болестта в граничещи с Република България страни, в общините, съседни на засегнатата страна, по нареждане на ЦУ на БАБХ, ранна пролет (февруари-март) и/или късна есен (октомври-ноември) се вземат проби от 1% от пчелините в застрашените общини.

2.2.2. Гнилцови заболявания (Американски и Европейски гнилец):

Извършват се задължителни пролетни и есенни профилактични прегледи на пчелните семейства.

Пролетните профилактични прегледи се извършват през периода от 01 април до 15 май. При неблагоприятни климатични условия за посочения период, същият може да бъде променян със заповед на Изпълнителния директор на БАБХ. В случаи на особености на технологията на отглеждане на пчелните семейства (включително и практикуването на подвижно пчеларство), прегледът може да бъде извършен и преди горепосоченият срок – след подадено заявление от собственика/ползвателят на пчелина

до съответната областна дирекция по безопасност на храните.

Есенните профилактични прегледи на пчелните семейства се извършват през периода от 20 август до 30 септември. В случаи на неблагоприятни климатични условия за посочения период, същият може да бъде променян със заповед на Изпълнителния директор на БАБХ.

При извършването на задължителните пролетни и есенни профилактични прегледи се преглеждат всички налични в пчелина пчелни семейства.

Прегледи за гнилцови заболявания се извършват извън посочените по-горе периоди, задължително и при всяко съмнение за гнилцово заболяване, след подадено уведомление от страна на собственика на пчелина.

2.2.3 Нозематоза:

Извършва се задължителен преглед на пчелните семейства и вземане на проби от подмора, а при липсата на такъв от живи пчели, през периода от 01 февруари до 15 май на всички майко-производни стопанства.

Извършва се задължителен преглед на пчелните семейства едновременно с извършването на задължителния пролетен и есенния профилактичен преглед за гнилцови заболявания на всички регистрирани пчелини в Република България. При съмнение за наличие на заболяването се вземат проби от подмора, а при липсата на такъв от живи пчели.

Прегледи за нозематоза се извършват извън посочените по-горе периоди, задължително и при всяко съмнение за заболяването, след подадено уведомление от страна на собственика на пчелина.

2.2.4 Вароатоза:

Извършване на клиничен преглед и вземане на проби, задължително при всяко съмнение за възникване на заболяването (клинични признаци, смъртност през зимния период или умиране на какавиди), след уведомление от страна на собственика на пчелина.

2.2.5 Малък кошерен бръмбар:

При извършването на пролетните и есенните профилактични прегледи на пчелните семейства се извършва и преглед за наличие на малък кошерен бръмбар.

При съмнение за възникване на болестта, при извършването на прегледите, се взимат проби за лабораторно изследване.

2.2.6 Тропилелапсоза

При извършването на пролетните и есенните профилактични прегледи на пчелните семейства се извършва и преглед за наличие на заболяването Тропилелапсоза.

Лабораторното изследване се извършва при съмнение за наличие на много бързо подвижни акари в пилото, по питите и пчелите.

2.3. Видове проби за лабораторно изследване при различните заболявания:

2.3.1 Акароза

Вземат се 50 броя пчели от всяко семейство (пълзящи, неспособни да летят или умрели пчели, намерени до около 3 метра от кошера) и се изпращат за изследване в акредитирана лаборатория.

В случаи на изпращане на проби от умрели пчели, смъртта на пчелите не трябва да е настъпила преди повече от два-три дни.

Лабораторно-диагностичните изследвания за акароза се извършват по методи посочени в Глава 3.2.1 на Ръководството за стандарти на диагностични тестове и ваксини на WOAH.

2.3.2 Гнилцови заболявания (Американски и Европейски гнилец)

Проби за лабораторен анализ се взимат при съмнение за гнилцови заболявания, като същите се придружават с писмо по утвърден образец (образец ЗХОЖ – 31) до акредитирана лаборатория за изследване.

От съмнителния кошер се взема пчелна пита или парче от пита задължително с пчелно пило с размер 25х25 см.

Взетата пчелна пита с пило се опакова задължително в чиста хартия и се поставя в найлонова опаковка, надписва се четливо. В придружително писмо с пробата се посочва рег. № на пчелина и идентификационния номер на кошера, от който е взета пробата.

Взетата проба първо се изследва за Американски гнилец, а при отрицателен резултат за него се подлага на диференциално диагностично изследване за Европейски гнилец.

Лабораторно-диагностичните изследвания за американски гнилец по пчелите се извършват по методи посочени в Глава 3.2.2., а за европейски гнилец методите

посочени в Глава 3.2.3, на Ръководството за стандарти на диагностични тестове и ваксини на WOAH.

2.3.3 Нозематоза

Пробите от пчели се вземат от входа на кошера, за да се избегне вземането на проби от млади пчели, които е по-малко вероятно да бъдат заразени.

Най-малко 60 пчели трябва да бъдат събрани, за да бъдат открити 5% от болните пчели с 95% достоверност.

Ако атмосферните условия не позволяват летеж на пчелите, проба от по – възрастни пчели работнички се взема от входа на кошера или от периферните рамки.

В придружително писмо към пробите се посочва рег. № на пчелина и идентификационния номер на кошера, от който са взети пробите.

Лабораторно-диагностичните изследвания за нозематоза по пчелите се извършват по методи посочени в Глава 3.2.4. на Ръководството за стандарти на диагностични тестове и ваксини на WOAH.

2.3.4 Вароатоза

Вземат се между 200-300 броя пчели от гнездото/кълбото. Същия брой пчели се взема заедно с отпадъците и от дъното на кошера. Взема се и парче от пчелна пита, задължително с пчелно пило.

ВАЖНО: Взетите пчели от гнездото/кълбото и от дъното на кошера не се смесват! Поставят се в отделни опаковки и се изпращат като две отделни проби пчели с надпис: ОТ ДЪНОТО; ОТ ГНЕЗДОТО/КЪЛБОТО. Взетите проби се опаковат задължително в чиста хартия и се поставя в найлонова опаковка, като се надписва четливо.

В придружително писмо към пробите се посочва рег. № на пчелина и идентификационния номер на кошера, от който са взети пробите.

Лабораторно-диагностичните изследвания за вароатоза по пчелите се извършват по методи посочени в Глава 3.2.7. на Ръководството за стандарти на диагностични тестове и ваксини на WOAH.

2.3.5 Малък кошерен бръмбар

Взема се проба от възрастни бръмбари и ларви, които се умъртвяват чрез замразяване или при поставяне в 70 градусов алкохол. Пробите се придружават с писмо по утвърден образец (образец ЗХОЖ – 31) до акредитирана лаборатория за изследване.

Лабораторно-диагностичните изследвания за малък кошерен бръмбар се извършват по методи посочени в Глава 3.2.5. на Ръководството за стандарти на диагностични тестове и ваксини на WOAH.

2.3.6 Тропилелапсоза

Взема се проба от 100-200 пчели, които се поставят в опаковка и се добавя 70 градусов алкохол. Пробите се придружават с писмо по утвърден образец (образец ЗХОЖ – 31) до акредитирана лаборатория за изследване.

Лабораторно-диагностичните изследвания за тропилелапсоза се извършват по методи посочени в Глава 3.2.6. на Ръководството за стандарти на диагностични тестове и ваксини на WOAH.

3. Институции и организации, отговорни за изпълнението на програмата

3.1. Българска агенция по безопасност на храните

3.1.1. ЦУ на БАБХ

Дирекция „Здравеопазване, идентификация и хуманно отношение към животните“:

3.1.1.1 разработва стратегия за контрола на заболяванията и изпълнява контрола по прилагането на програмата;

3.1.1.2 координира действията на всички органи участващи в програмата;

3.1.1.3 събира информация и изготвя доклади с резултатите по програмата.

3.1.2. Областни дирекции по безопасност на храните

3.1.2.1 контролират изпълнението на програмата;

3.1.2.2 контролират дейностите на всички регистрирани ветеринарни лекари на регионално ниво по обезпечаване на програмата и докладват данните в ЦУ на БАБХ;

3.1.2.3 обобщават данни за констатирани заболявания по пчелите в региона и изпращат сведение до Дирекция ЗИХОЖ при ЦУ на БАБХ;

3.1.2.4 контролират резултатите от надзора на болестите предоставени от регистрираните ветеринарни лекари;

3.1.2.5 официалните ветеринарни лекари по здравеопазване на животните (ОВЛ ЗЖ) извършват проверки на 10 % от проверените пчелини след извършване на пролетните и есенните профилактични прегледи, като проверките се документират;

3.1.2.6 ОВЛ ЗЖ при извършване на проверките на 10 % от пчелините, при съмнение за заразно заболяване, вземат проби;

3.1.2.7 ОВЛ ЗЖ след извършване на проверките изготвят отчет съдържащ анализа на получените данни от извършените проверки.

3.1.3. Регистрираните ветеринарни лекари:

3.1.3.1 извършват профилактични прегледи за заболяванията по настоящата програма

3.1.3.2 вземат проби за лабораторен анализ от пчелините, при съмнение за заболяване или при искане от страна на собственика на пчелина.

3.2 Национална Референтна лаборатория „Болести по пчелите“ към НДНИВМИ в гр. София:

3.2.1 извършва лабораторно изследване на проби от пчели и пило, при съмнение;

3.2.2 информира Дирекция ЗИХОЖ при ЦУ на БАБХ за резултатите от извършените изследвания;

3.2.3 изпраща проби за потвърждение, при необходимост от извършване на допълнителни изследвания в Референтната лаборатория на ЕС;

3.2.4 участва в организираните от Европейската референтна лаборатория „ринг“ тестове;

3.2.5 сътрудничи с Националните Референтни лаборатории на други държави членки по отношение на необходимите изследвания.

Лабораторно-диагностични изследвания се извършват по методите посочени в Ръководството за стандарти за диагностични тестове и ваксини на WOAH.

4. Териториален обхват

Регионалните структури на БАБХ отговарят на административните области на страната – в административно отношение Република България е разделена на 28 региона, като във всеки един от тях ще се изпълнява програмата за надзор и контрол на болестите по пчелите.

5. Мерки при потвърждение на заболявания по пчелите:

5.1. Нормативни разпоредби при положителен резултат:

Предприемат се мерките, съгласно Наредба № 11 от 02.04.2015 г. за профилактика, ограничаване и ликвидиране на някои заразни болести по пчелите.

5.2. Обявяване на заболяването

Заболяванията по пчелите подлежат на обявяване по чл. 18-23 от Регламент (ЕС) 2016/429 и чл. 124 от ЗВД. Собствениците на животновъдни обекти имат задължения по отношение на информирането за промяна в здравословния статус на пчелите.

Съгласно *Регламент (ЕС) 2016/429 на Европейския парламент и на Съвета от 9 март 2016 година за заразните болести по животните и за изменение и отмяна на определени актове в областта на здравеопазването на животните* (Законодателство за здравеопазването на животните) и делегираните актове и актовете за изпълнение към него, операторите трябва да информират компетентния орган за обектите, в които отглеждат животни или събират, добиват, обработват и съхраняват зародишни продукти за целите на регистрация/одобрение. Съгласно чл. 51 от ЗВД животните подлежат на идентификация, а животновъдните обекти на регистрация по чл. 137 в БАБХ, който е официалният компетентен орган за идентификацията на животните и поддържа компютъризирана информационна система за въвеждане на данни за идентифицираните животни и регистрираните животновъдни обекти (интегрирана информационна система – ИИС ВетИС).

5.3. Компенсации за умъртвени пчелни семейства:

Обезщетение на собствениците на унищожените пчелни семейства, продукти и инвентар с цел ограничаване и ликвидиране на заболявания по пчелите, след доказани в акредитирана лаборатория заболяванията: Американски гнилец, Малък кошерен бръмбар, Тропилелапсоза и Нозематоза предизвикана от всички видове Nosema spp.

6. Измерими цели за изпълнението на програмата

Брой на пчелините и пчелните семейства в тях в България, които да бъдат обхванати от настоящата програма *(на база прогнозни данни за броя на животните към 12.2023 г.)*

ОБЛАСТ	Брой пчелини в областта	Брой пчелни семейства в областта
Благоевград	298	13825
Бургас	1109	66885

Варна	511	41840
Велико Търново	630	48000
Видин	279	21200
Враца	519	33121
Габрово	212	10641
Добрич	1065	67126
Кърджали	291	9955
Кюстендил	309	12650
Ловеч	619	17000
Монтана	524	26826
Пазарджик	222	9374
Плевен	483	44263
Перник	150	5685
Пловдив	692	35205
Разград	627	39432
Русе	650	55000
Силистра	830	52373
Сливен	420	28205
Смолян	307	6735
София област	550	16000
София град	333	2950
Стара Загора	761	45212
Търговище	655	48320
Хасково	809	35935
Шумен	355	45000
Ямбол	1332	79999
ОБЩО	15542	918757

7. Свързани документи и полезни връзки

Референции към този документ:

1. Регламент (ЕС) 2016/429 на Европейския парламент и на Съвета от 9 март 2016 година за заразните болести по животните и за изменение и отмяна на определени актове в областта на здравеопазването на животните (Законодателство за здравеопазването на животните) и делегираните актове и актовете за изпълнение към него;

2. Закон за ветеринарномедицинската дейност;

3. Наредба № 11 от 02.04.2015 г. за профилактика, ограничаване и ликвидиране на някои заразни болести по пчелите.

8. Исторически и епизоотологични данни за заболяването.

https://bfsa.egov.bg/wps/portal/bfsa-web/activities/animal.health.and.welfare/animal-health/current.information.on.animal.diseases